

66. HİSSEDARLAR OLAĞAN GENEL KURUL TOPLANTISI AÇIŞ KONUŞMASI

Gazi ERÇEL
Başkan
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Ankara
28 Nisan 1998

Bankamızın Sayın Hissedarları, Değerli Konuklar,

Sizlere dağıtılan 1997 yılı faaliyet raporunda geçmiş yılın ekonomik gelişmeleri ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bu yıla ait beklentilerimizi ise üçer aylık dönemler itibariyle yaptığımız para programı açıklamaları ile kamuoyuna duyurmaktayız. Bu nedenle, bugünkü konuşmamı kısa vadeli bakış açısından sıyrıp, Merkez Bankası'nın orta ve uzun vadeli perspektifinin ne olması gerektiğine ayırmak istiyorum. Geçmiş iki yılki konuşmalarında, ideal bir Merkez Bankası'nın nasıl olması gerektiği konusuna kısaca değinmiştim. Bugün bu konuyu daha da geliştirmek istiyorum.

Merkez bankacılığında son yıllarda dünyadaki eğilimlere baktığımızda merkez bankalarının faaliyet amaçlarında bir sadeleşmenin ortaya çıktığı bununla paralel olarak üstlendikleri görevlerin de azaldığı görülmektedir. Merkez bankalarının temel hedefinin Hükümetleri'ni fonlamak olduğu dönemler çok gerilerde kalırken, Batı Merkez Bankaları arasında tam istihdamı veya en çok üretim düzeyini hedefleyen bir Merkez Bankası da kalmamış bulunuyor. Günümüzde çağdaş Merkez Bankaları'nın artık bir ve tek hedefi var; ekonomide fiyat istikrarını sağlamak.

Batı ekonomileri ile entegre olmayı hedefleyen Türkiye ekonomisinin en önemli kurumlarından olan T.C. Merkez Bankası'nın orta ve uzun vadeli perspektifini oluştururken merkez bankacılığında dünyada ortaya çıkan bu eğilimlerden etkilenilmemesi düşünülemez.

Bu anlamda T.C. Merkez Bankası'nın, tıpkı diğer çağdaş Merkez Bankaları'nda olduğu gibi, ekonomide fiyat istikrarını sağlamak en önemli faaliyet hedefi olmalıdır.

Burada fiyat istikrarı hedefi ile ilgili iki noktaya açıklık getirmek isterim. Öncelikle Merkez Bankası'nın fiyat istikrarını hedeflemesi ile fiyat istikrarından sorumlu olması arasında fark vardır. Fiyat istikrarı hedefinden anlaşılması gereken düşük enflasyon oranları altında bir istikrardır. Dolayısıyla Merkez Bankası fiyat istikrarının sorumluluğunu yüklenmeden önce, ekonomide bir "enflasyonsuzlaşma" sürecinin yaşanması gerekmektedir.

Uzun yıllardır yüksek enflasyon ile yaşayan ülkemizde enflasyonun batı ekonomilerindeki seviyelere düşürülmesinin kapsamlı bir mücadele gerektirdiği ve Merkez Bankası'nın tek başına

gerçekleştirebileceği bir süreç olmadığı bilinmektedir. Merkez Bankası uygulanacak kapsamlı bir enflasyonu düşürme programının parçası olarak fiyat istikrarı hedefine yönelebilir. Böylesi bir programın ardından ulaşılabilecek düşük enflasyon seviyelerinden sonra Merkez Bankası'na fiyat istikrarının sorumluluğunu vermenin anlamlı bir davranış olacağı kanısındayım.

Fiyat istikrarı hedefine ilişkin üzerinde durmak istediğim bir diğer nokta da merkez bankasının daha mikro bazda ele alınması gereken fonksiyonlarına ilişkindir. Çağımız merkez bankalarının diğer iki temel işlevi ödemeler sisteminin etkin işlemesinin ve bununla beraber bankacılık sektörünün sağlıklı bir yapıya sahip olabilmesi için sistemin gözetim ve denetiminin sağlanmasıdır. Merkez bankasının bu fonksiyonları makroekonomik bir hedef olan fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülmesine katkıda bulunacak şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Çünkü çalkantıdan uzak, sağlıklı ve etkin işleyen bir mali sektör ile ödemeler sistemi fiyat istikrarının olmazsa olmaz bir şartıdır.

Fiyat istikrarını hedefleyen bir TCMB'nin ekonomide yüklendiği fonksiyonlar hedef ile tutarlılık arz etmelidir. Fiyat istikrarı hedefi ile çelişen, bu hedefe ulaşılmasını zorlaştıran fonksiyonların Merkez Bankası'nca yüklenilmemesi orta ve uzun dönemdeki strateji oluşumunun ana teması olmalıdır.

Ülkenin coğrafi büyüklüğü, tarihi, yasal yapısı, teknolojik gelişmeler gibi bir çok etkinin bir sonucu olarak belirlenen Merkez Bankası'nın fonksiyonlarının istikrar hedefine ulaşılmasını zorlaştırıp zorlaştırmadığı çeşitli kriterler altında incelenebilir. Öncelikle fiyat istikrarı hedefine yönelen bir Merkez Bankası'nın para politikasını etkin olarak kullanabilmesi bir zorunluluktur. Dolayısıyla para politikasının etkin yürütülmesini engelleyen Merkez Bankası fonksiyonlarını gözden geçirmemiz gerekmektedir.

Burada fiyat istikrarı hedefine ulaşılması için uygulanacak politikaların, esas olarak da para politikasının etkin yürütülebilmesi için oluşturulması gereken şartlardan biri olan Merkez Bankası'nın bilançosu üzerindeki kontrolünün artırılmasının gereğini özellikle belirtmek istiyorum. Merkez Bankası bilançosu son on yıldır özellikle varlık tarafında önemli iyileşmeler göstermiştir. Dış varlıklar artarken, iç varlıklar değerlendirme hesabı dahil kamuya açılan kredilerdeki azalmanın etkisiyle önemli düşüş göstermiştir. Bu konuda atılacak son bir adım Hazine'nin Merkez Bankası'ndan kullandığı avansın yasal olarak sıfırlanması olacaktır. Geçtiğimiz yılın ikinci yarısında Hazine ile imzaladığımız protokolün Merkez Bankası'nın para programı uygulamasındaki etkinliğini artırdığı kamuoyunca da tespit edilmektedir. Dileğimiz bu duruma yaşamızda yapılacak bir değişiklik ile süreklilik kazandırılmasıdır. Bu anlamda Merkez Bankası ile Hazine arasındaki tüm finansal ilişkilerin gözden geçirilerek Merkez Bankası'nın kendi bilançosu üzerindeki kontrolünü artırıcı bir temele oturtulması fiyat istikrarı hedefine hizmet edecektir.

Merkez Bankası bilançosunun varlık tarafında son yıllarda gözlenen yapısal iyileşmeye rağmen yükümlülüklerimizde aynı derecede bir iyileşme ortaya çıkmamıştır. TL yükümlülüklerimiz toplam yükümlülüklerimiz içinde düşük bir pay oluşturmaktadır. Ülkemizde yaşanan enflasyonist sürecin bilançomuza yansımaları olarak nitelenebilecek bu durumun düzeltilebilmesi de temelde sorunun kaynağı olan enflasyonun kalıcı olarak düşürülmesi ile mümkün olacaktır. Yükümlülüklerimizi Türk lirasına dönüştürme orta vadeli uygulamamızda bir hedef olarak yer almaktadır.

Merkez Bankası'nın orta ve uzun vadeli perspektifi içinde bağımsızlık olgusu da önemlidir. Merkez Bankası'nın gerek amaç gerek araç bağımsızlığına sahip olması fiyat istikrarı hedefine ulaşılmasına yardımcı olur. Bağımsız bir Merkez Bankası'nın para politikası araçları üzerindeki hakimiyeti tam olacağından etkin bir para politikası uygulaması gerçekleştirebilecektir.

Siyasi otoriteden ayrıştırılmış bir Merkez Bankası'nın ekonomide siyasi belirsizlikten kaynaklanan dalgalanmaların azaltılmasında da önemli bir rol oynayacağı bilinmektedir.

Bu bağlamda, parasal ve finansal istikrarı sağlayan, bağımsız Merkez Bankaları'na sahip ekonomilerin ne denli güçlü oldukları günümüzde çok açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Merkez Bankası'nın fiyat istikrarını temel hedefi olarak seçmesi, fonksiyonlarının seçilen bu hedef ile tutarlı olması bu tutarlılık sağlanırken etkin para politikası uygulamasını engelleyen fonksiyonların gözden geçirilmesi, bu doğrultuda Merkez Bankası'nın bağımsızlaştırılması özetle orta ve uzun dönemli strateji içinde temel aldığımız bakış açısidir.

Öte yandan, Merkez Bankası'nın organizasyonel etkinliğe kavuşturulması bu stratejinin tamamlayıcı unsuru olarak öne çıkmaktadır. Kaliteli insan kaynağına sahip ve üstlendiği görevleri en üst verimlilik içinde gerçekleştiren bir Merkez Bankası'nın itibarının da tam olacağı tabii dir.

Değerli Konuklar,

Bir ekonomistin dediği gibi; "Kredibilite satın alınamaz. Kazanılması gerekir. Bu da adım adım tutarlı politika uygulamaları ile oluşturulur." Türkiye'nin en itibarlı kurumlarından biri olan T.C. Merkez Bankası'nı bu bilinç içinde gelecek yıllara taşımak gerek benim gerek çalışma arkadaşlarımla temel amacımızdır.

Hepinize teşekkür ediyorum, saygılarımla sunuyorum.